

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Баскакової Анни Сергіївни за темою «Кримські питання в українсько-російських відносинах: політологічний аналіз», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

Актуальність теми, винесеної автором роботи в заголовок свого дисертаційного дослідження, не викликає сумнівів. Вона обґрунтована сучасними політичними, соціальними та військовими подіями, які відбуваються в Україні та мають вплив на майбутнє забезпечення регіональної безпеки в Чорноморському регіоні. Отже дисертаційне дослідження А. С. Баскакової, яке присвячене дослідженню політологічному аналізу кримських питань в українсько-російських відносинах є дуже вчасним та актуальним.

Дисертантом вірно визначена мета дослідження, яка полягає у – з'ясуванні особливостей політико-правового, соціально-економічного, гуманітарного розвитку ситуації навколо Кримського півострову в історичній ретроспективі з метою: визначення її впливу на формування українсько-російської міждержавної взаємодії в умовах постбіполярності; обґрунтування необхідності вироблення плану дій для нашої держави після окупації РФ Криму та з урахуванням збройного конфлікту, що продовжується й по нині. Визначена мета дослідження деталізована автором у науково-дослідницьких завданнях.

Погоджуюся з автором роботи щодо вибору об'єкта та предмета дослідження. В такій якості постають відповідно українсько-російські відносини в умовах постбіполярності та питання розвитку Кримського півострову крізь призму українсько-російської міждержавної взаємодії (з 1991-го по сьогоднішня).

Слід підкреслити, що формулювання мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження відповідає паспорту обраної спеціальності 23.00.02 – політичні

інститути та процеси. Дисертація має продуману та логічну структуру, яка адекватно відображає логіку розв'язання поставлених завдань дисертації.

Що стосується змістовного наповнення дисертаційного дослідження, то можна констатувати високий рівень науково-теоретичного аналізу, емпіричну доказовість наукових положень та висновків дослідження.

На позитивну оцінку заслуговують запропоновані А.С. Баскаковою у підрозділі 1.2. методологія дослідження «кримських проблем» в аспекті українсько-російських відносин (с. 48-58). Авторка не лише аналізує найпоширеніші та найвпливовіші теоретичні підходи щодо дослідження центральної проблеми дисертаційного дослідження, але й обґрунтовує системного методу у рамках дисертаційного дослідження. Авторка зазначає, що застосування цього методу дає змогу який безпосередньо сприяє адекватній постановці проблем та логічно-послідовній стратегії їх вирішення. Його функція полягає в тому, щоб мати цілісне сприйняття відносин між Україною та РФ та зрозуміти взаємопов'язаності та взаємозумовленості елементів цих відносин. Цей підхід потрібний, щоб була змога враховувати взаємозалежність усіх суб'єктів, які впливають на відносини між Україною та РФ на рівні міжнародних систем.

Крім цього дисертантка звертає увагу на необхідність використання інших методів серед яких особливе місце належить інституціональній теорії та методологічному інструментарію соціального конструктивізму. Оскільки, наприклад, вони надають змогу дослідити, по-перше, які саме чинники впливають на процеси просторової інституціоналізації, що склались у кримському субнаціональному регіоні, по-друге, якого типу формується інституціональний порядок й чи є загрози його існуванню як в регіональному контексті, так і національному та міждержавному.

Окрім ґрунтового аналізу історіографії дослідження «кримського питання» крізь призму українсько-російської взаємодії та дослідження методології «кримських проблем» в аспекті українсько-російських відносин, важливим внеском А. С. Баскакової є те, що авторка виокремлює та аналізує

історичні витоки кримської проблеми, а також її важливість з геополітичної, геостратегічної та геоекономічної точок зору. Так авторка в роботі зазначає, що в умовах геополітичних трансформацій світового порядку Крим став розмінною монетою в іграх великих акторів. Передусім йдеться про реалізацію імперських амбіцій Російської Федерації, яка шляхом анексії Криму досягла «історичної справедливості», порушивши усталений після Другої світової війни міжнародно-правовий порядок, які певною мірою.

Значну увагу дисертант приділяє дослідженню легітимності передачі Кримського півострову в 1954 р.; сформульовано безпекові та правові наслідки агресії РФ проти України, висвітлено особливості перебування Чорноморського флоту РФ на півострові.

Цікавим є погляд автора щодо неможливості уникнення кримської кризи (2014 р.), так А. С. Баскакова зазначає (на с. 101), що на підставі проведеного політико-правового аналізу можна стверджувати, що кримської кризи можна було б уникнути, якби в Конституції України із самого початку було чітко прописано про заборону навіть заявляти зі сторони національних меншин про свої права на відокремлення, отримання статусу національно-культурної автономії тощо. Найменший натяк на такі права створює підстави для загрози національній безпеці країни, її територіальній цілісності. Конституційною практикою має бути закріплена заборона на вихід зі складу держави будь-якої територіально-адміністративної одиниці. Така політика не виключає можливостей конституційного регулювання ймовірних територіальних модифікацій всередині держави.

Крім цього автором роботи зазначається, що російсько-українська «гібридна війна» стала звичайним атрибутом геополітичного ландшафту, а після анексії Криму на півострові розпочалась активна інформаційно-пропагандистська компанія щодо надання «сакрального значення Криму для Росії».

В п. 3.1 та п. 3.2. автор роботи приділяє увагу саме ймовірним сценаріям щодо статусу Криму після повномасштабного вторгнення РФ до України та

невідворотним та варіативним трендам та загрозам щодо кримського питання. Автор приходить до висновку, що кожен сценарій має свої умови та можливості для реалізації, і події в найближчий час допоможуть зрозуміти, який із них стане реальністю. А. С. Баскакова зазначає, що незалежно від обраного сценарію, Крим зіткнеться з військовими діями. Кожен сценарій має свої можливості та ризики, і їх імовірність залежить від багатьох факторів, включаючи міжнародні відносини, внутрішньополітичні зміни у Росії та Україні, а також глобальні політичні зміни. Загалом, перспективи зміни статусу Криму в 2024 році, на думку дисертантки, залишаються неоднозначними, в залежності від стратегічних рішень та міжнародної підтримки, яка надається Україні. Ідеальним сценарієм було б позбавити російські війська баз і складів у Криму, ізолювати півострів, що змусило б їх залишити територію, дозволяючи Україні повернути Крим із мінімальними руйнуваннями.

Отримані в ході дослідження висновки дисертантки не викликають сумніву. Вони ґрунтовні, мають певну новизну для української політичної науки та свідчать про їх практичну значимість для сучасної політичної практики.

Основні положення даного дисертаційного дослідження знайшли достатню апробацію в виступах на науково-практичних конференціях та наукових статтях автора.

Відзначаючи достатньо високий рівень методологічної та теоретичної розробки теми дисертаційного дослідження, вважаю доцільним висловити наступні зауваження щодо цієї роботи:

По-перше, в роботі авторка застосовує термін «гібридна війна», але не визначає його сутність, а також доречно було б навести більш детально приклади застосування гібридної війни в умовах центральної проблеми дисертаційного дослідження.

По-друге, в роботі авторка детально аналізує глибокі історико-політичні витоки кримської проблеми, а також важливість Криму з політичної, геостратегічної, культурної та правової позицій. Водночас робота б лише

виграла, якщо б дисертантка ранжувала усі згадані передумови анексії Криму від критичних до другорядних.

По-третє, у роботі авторка значну увагу приділяє аналізу Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованого Криму, яка виступає як потужна мотивація повернення Криму до складу України. На с. 170 дисертантка зазначає, що для відновлення Криму в умовах деокупації певну роль буде відігравати «Кримська платформа» та визначає її мету. Проте автору варто було більш детально розглянути особливості впровадження та ініціативи в межах «Кримської платформи».

Слід зазначити, що перераховані зауваження не носять принципового характеру та не знижують достатньо високий рівень роботи, а лише пропонують можливі шляхи подальшого дослідження проблем кримських питань в українсько-російських відносинах. Тому, підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що дисертаційна робота А. С. Баскакової є самостійним та оригінальним дослідженням, яке повною мірою демонструє професійно-наукову зрілість та методологічну грамотність автора. Наукові гіпотези і висновки дисертації є логічними та аргументованими. Текст реферату повністю відповідає змісту дисертації та адекватно відображає головні положення роботи.

В рефераті викладено основний зміст і висновки дисертаційного проекту, який є завершеною науковою працею. Вивчення матеріалів дисертаційної роботи та реферату свідчить про те, що останній відповідає основним положенням дисертаційного проекту. В рефераті зазначена наукова новизна дослідження, мета, предмет, об'єкт та дослідницькі завдання, а також розкриті основні наукові результати, отримані в результаті дослідження, сформульовані висновки. Представлений реферат відображає зміст дисертаційного дослідження, розбіжностей між текстом дисертації та положеннями реферату немає.

Таким чином, дисертаційне дослідження А. С. Баскакової відповідає існуючим вимогам МОН України, викладеним у п. п. 9, 11-14 «Порядку

присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.), а його авторка А. С. Баскакова заслуговує на присудження наукового ступеня доктора політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

С. В. Глебов

доц. Глебов С.В.

ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар ОНУ імені І.І. Мечникова
С. В. Курандо
20 24 р.